

Drs. W.P. Davidse
A. den Dulk
Drs. H. Harmsma
Drs. P. Salz
Drs. M.H. Smit
Drs. W. Smit

Pr. No. 31-89

VISSERIJ IN CIJFERS 1989

September 1990

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Visserij**

REFERAAT

VISSERIJ IN CIJFERS

W.P. Davidse, A. den Dulk, H. Harmsma, P. Salz, M.H. Smit,
W. Smit

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1990

Periodieke Rapportage 31-89

ISSN 0921-4283

39 p., 24 tab., Eng. Summary

Deze jaarlijkse publikatie bevat gegevens over de bedrijfsresultaten per vaartuig per sector voor de kotter- en de mosselvisserij in de periode 1983-1989.

In de kottervisserij ging een licht gestegen totale besomming gepaard met hogere kosten. Het netto-tekort in de kottervisserij nam hierdoor toe van 37 miljoen in 1988 tot 41 miljoen in 1989. De vloot van de kottervisserij is afgenomen van 603 schepen eind 1988 tot 573 eind 1989. Het totale motorvermogen is teruggelopen van 598.000 tot 574.000 pk. Het totaal van investeringen in nieuwe schepen en motoren lag in 1989 dan ook fors lager dan in voorgaande jaren.

In de mosselcultuur zijn de resultaten eveneens verslechterd. Een daling van de totale opbrengst zorgde in combinatie met hogere kosten voor een teruggang van het netto-resultaat van 36 naar 19 miljoen gulden.

De financiële positie van de kottervisserij werd iets ongunstiger. Gemiddeld konden de ondernemers echter aan hun financieringsverplichtingen voldoen. Slechts in de groep middenslagkotters was daarvan in vele gevallen nog geen sprake.

Op fiscale basis berekende resultaten in de kottersector waren veel gunstiger dan de bedrijfseconomische.

Visserij/Bedrijfsuitkomsten/Mosselcultuur/Financiële positie/
Investeringen.

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
SAMENVATTING	7
SUMMARY	9
CONTENTS OF TABLES	11
1. ALGEMEEN OVERZICHT AANVOERSECTOR	12
1.1 Vlootontwikkeling en investeringen	12
1.2 Besomming	12
2. BEDRIJFSRESULTATEN KOTTERVISSERIJ	16
2.1 De vloot	16
2.2 Resultaten van de kotterssector	16
2.3 Resultaten per pk-groep	16
2.4 De rol van de takken van visserij	19
2.5 Ontwikkeling op lange termijn	26
3. FINANCIËLE POSITIE KOTTERVISSERIJ	30
3.1 Aantal bedrijven	30
3.2 Financiering	30
3.3 Liquiditeitsontwikkeling per pk-groep	31
3.4 Netto-kasstroom van de sector als geheel	32
4. BEDRIJFSRESULTATEN MOSSELCULTUUR	34
4.1 Aantal bedrijven en vloot	34
4.2 Aanvoer en opbrengst	35
4.3 Bedrijfseconomisch resultaat mosselsector	36
4.4 Bedrijfsresultaten per grootteklasse	37

Contents

	Page
INTRODUCTION	5
SUMMARY (DUTCH)	7
SUMMARY (ENGLISCH)	9
CONTENTS OF TABLES (ENGLISH)	11
1. GENERAL SURVEY OF THE FISHING SECTOR	12
1.1 Development of fleet and investments	12
1.2 Gross proceeds	12
2. FINANCIAL RESULTS CUTTER FISHERIES	16
2.1 The fleet	16
2.2 Financial results of the cutter sector	16
2.3 Financial results per HP-group	16
2.4 The role of the types of gear	19
2.5 Long term developments	26
3. FINANCIAL POSITION OF CUTTER FISHERIES	30
3.1 Number of enterprises	30
3.2 Financing	30
3.3 Liquidity developments per HP-group	31
3.4 Aggregate net cash flow	32
4. FINANCIAL RESULTS MUSSEL CULTURE	34
4.1 Number of enterprises and fleet	34
4.2 Landings and proceeds	35
4.3 Economic result mussel sector	36
4.4 Financial results per size class	37

Woord vooraf

De periodieke rapportage "Visserij in cijfers" geeft voor de belangrijkste takken van de Nederlandse visserij een beknopt overzicht van de bedrijfsresultaten en de financiële positie. Deze aflevering bevat in tegenstelling tot voorgaande jaren geen gegevens over de grote zeevisserij. Het onderzoek in deze sector is beëindigd, zodat alleen van de kottervisserij en de mosselcultuur uitkomsten zijn vermeld.

Van de beide genoemde sectoren is een volledig beeld verkregen dankzij de medewerking van diverse instellingen. Het ontbreken van een nationale aanvoerstatistiek kon daarmee worden opgevangen. Wel is dit gemis er de oorzaak van dat geen aanvoergegevens konden worden vermeld en dat bepaalde detailleringen ontbreken.

Voor de kottervisserij zijn opbrengstgegevens en enkele kostengegevens aangevuld met ramingen van de overige kosten. Voor de mosselcultuur zijn op basis van bewerkte fiscale cijfers in het verleden de bedrijfsresultaten geraamd met behulp van opbrengstgegevens van de veiling. Voor beide sectoren zijn ter vergelijking definitieve cijfers over voorgaande jaren vermeld. Bovendien zijn sectorresultaten berekend.

Aan deze aflevering van "Visserij in cijfers" hebben verschillende medewerkers van de afdeling Visserij een bijdrage geleverd: drs. W.P. Davidse en drs. M.H. Smit aan het hoofdstuk over de financiële positie, drs. P. Salz en A. den Dulk aan de rentabiliteitsgegevens van de kottervisserij en drs. H. Harmsma aan het hoofdstuk over de mosselcultuur. De eindverantwoordelijkheid lag in handen van drs. W. Smit. De basisgegevens werden verzameld en bewerkt door de documentatiesectie van de afdeling Visserij, met name de heren S. Eppinga, J. Ouwehand, C. de Ruijter en C. Taal.

Tenslotte is een woord van dank op zijn plaats aan de vele schippers-eigenaren, kotterveders en mosselkwekers, die op basis van vrijwilligheid de gegevens beschikbaar hebben gesteld voor de berekening van bedrijfsresultaten en financiële positie. Daarbij moet tevens de veelal zeer prettige samenwerking met een aantal administratie- en accountantskantoren worden vermeld.

De directeur,

J. de Veer

Den Haag, september 1990

Samenvatting

Kottervisserij

1. De vloot van de kottervisserij is afgenomen van 603 schepen eind 1988 tot 573 eind 1989, waarbij het totale motorvermogen is teruggelopen van 598.000 tot 574.000 pk.
2. Door de ingekrompen vloot is ook de werkgelegenheid met 200 mensjaar afgenomen tot 2650 mensjaar.
3. Een licht gestegen totale besomming ging gepaard met hogere kosten, onder meer door een stijging van de brandstofprijzen. Daardoor is de totale arbeidsopbrengst teruggelopen van 181 tot 167 miljoen gulden. De totale loonsom daalde, terwijl het netto-tekort toenam van 37 miljoen in 1988 tot 41 miljoen in 1989.
4. De bedrijfsresultaten per pk-groep weken weinig af van die in 1988. Een uitzondering daarop vormde een verbetering bij de kotters die op de Noordzee de garnalenvisserij uitoefenden.
5. De totale inzet in pk-dagen daalde bij een gemiddeld gelijkblijvend eindresultaat per opvarende. In de boomkorvisserij bleef het resultaat ongeveer gelijk, maar in de visserij op rondvis daalde dit. Alleen in de garnalenvisserij bleek een hoger inkomen te verwerven, met name in die op de Noordzee, in de Waddenzee daalde dit.
6. Een confrontatie van vlootcapaciteit met financiële resultaten legt een toenemend scheve verhouding bloot tussen die capaciteit en de vangstmogelijkheden.

Financiële positie kottervisserij

7. Het totaal van de investeringen in nieuwe schepen en motoren lag in 1989 fors lager dan in voorgaande jaren. Er kwamen in 1989 dertien nieuwe schepen in de vaart. In de jaren 1987 en 1988 was er sprake van een jaarlijkse nieuwbouw van 25 schepen. Door de sterke daling van de investeringen daalde ook het totaal vreemd vermogen op lange termijn.
8. De netto-kasstroom van de gehele kottervloot is gedaald van 17 miljoen in 1988 naar 13 miljoen in 1989. De marge tussen de kasstroom en de financieringslasten voor de totale sector is daarmee in de afgelopen twee jaar duidelijk smaller geworden.

Mosselcultuur

9. De vloot van de mosselcultuur nam met 3 kotters toe tot 82 schepen. Forse investeringen in verbouwing en hermotorisering hebben de vloot gemoderniseerd.
10. Een aanzienlijke stijging van de aanvoer leidde door prijsdalingen tot een daling van de totale opbrengst van 76 tot 70 miljoen gulden.
11. De investeringen in de vloot en de hogere huur voor percelen hebben de kosten doen toenemen. Per saldo is het geaggreerde netto-resultaat teruggelopen van 36 tot 19 miljoen gulden. De gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende is met 34 procent afgenomen.
12. De gemiddelde bedrijfsresultaten per grootteklasse vertoonden minder verschillen dan in voorgaande jaren.

Summary

Cutter fisheries

1. The cutter fleet diminished from 603 vessels at the end of 1988 to 573 at the end of 1989, as total engine capacity went down from 598.000 to 574.000 HP.
2. The reduced fleet caused total employment to fall by 200 man years to 2650 man years.
3. Lightly increased total proceeds involved higher costs, partly caused by higher fuel prices. Thus total revenues to labour went down from 181 to 167 million guilders. Total labour costs decreased, as the net deficit rose from 37 million in 1988 to 41 million in 1989.
4. Financial results per HP-group remained at the same level as in 1988. An exception were those of vessels engaged in shrimp fishing on the North Sea.
5. Total input in HP-days was lower, average results per crew member staying the same. Beam trawling yielded the same results per man, but roundfish fishing was less profitable. Only shrimp fishing on the North Sea yielded higher incomes, in the estuaries these were lower.
6. Confrontation of fleet capacity with financial results showed an increasing gap between that fleet capacity and fishing possibilities.

Financial position of cutter fisheries

7. The level of investment in new vessels and engines dropped sharply as compared to previous years. Only thirteen new vessels have been put into operation in 1989. In 1987 and 1988 the number of new vessels was twenty-five each year. Due to this considerable fall in investments there was also a decrease in the total amount of foreign capital.
8. The net cash-flow of the cutter fisheries has decreased from 17 million guilders in 1988 to 13 million in 1989. The gap between the cash-flow and the financial expenditure has therefore clearly diminished during the last two years.

Mussel culture

9. The number of mussel cutters rose from 79 to 82. Extensive investments led to a modernisation of the fleet.
10. A substantial rise of landings was counteracted by lower prices, leading to a fall of total proceeds from 76 to 70 million guilders.
11. Investment in the fleet and higher fees for the use of plots caused the costs to rise. Aggregate net profits fell from 36 to 19 million guilders. Average revenue to labour (sum of net profit, crew remuneration, social security and food) per crew member fell by 34 cent.
12. Average financial results by size class showed less differences than in past years.

Contents of tables

- 1.1 Fleets of sea fisheries and mussel culture; number of vessels, engine capacity, age of vessels and number of crew.
- 1.2 Investments in sea fisheries, mussel culture and others.
- 1.3 Gross revenues of sea fisheries, mussel culture and others.
- 2.1 Cutter fleet; number of vessels by region, engine capacity and age.
- 2.2 Cutter fisheries; aggregate input data.
- 2.3 Cutter fisheries; aggregate financial results.
- 2.4 Cutter fisheries; average financial results per vessel by region and HP-group.
- 2.5 Cutter fisheries; division of aggregate input data and financial results by HP-group.
- 2.6 Cutter fisheries; fishing effort by HP-group and type of fishery.
- 2.7 Cutter fisheries; gross proceeds by HP-group and type of fishery.
- 2.8 Cutter fisheries; average revenue to labour per crew member by HP-group and type of fishery.
- 2.9 Cutter fisheries; aggregate input data by period 1972-1989.
- 2.10 Cutter fisheries; aggregate financial results by period 1972-1989 at constant 1989 prices.
- 2.11 Cutter fisheries; main indicators per man-year 1970-1989 at constant 1989 prices.
- 2.12 Relative role of the various HP-groups according to number of vessels and engine power.
- 3.1 Cutter fisheries; number of enterprises.
- 3.2 Cutter fisheries; investment and foreign capital.
- 3.3 Cutter fisheries; average foreign capital and net cash flow per enterprise.
- 3.4 Cutter fisheries; aggregate net result, gross and net cash flow.
- 4.1 Mussel culture; number of enterprises according to size class and region.
- 4.2 Mussel culture; number of vessels according to region, age and engine power.
- 4.3 Production, value and average price of mussels.
- 4.4 Mussel culture; aggregate financial results.
- 4.5 Mussel culture; average financial results per enterprise according to size class.

1. Algemeen overzicht aanvoersektor

1.1 Vlootontwikkeling en investeringen

Het aantal schepen van kottervisserij, grote zeevisserij en mosselcultuur is in 1989 met 27 gedaald. Een daling van het aantal kotters met dertig vaartuigen en een toeneming van de mosselvloot met drie eenheden zijn daarvan de oorzaak. Het totale motorvermogen van de genoemde vloot is eveneens gedaald, van 697.000 tot 684.000 pk.

De investeringsactiviteit is in 1989 aanzienlijk afgenomen. In de kottervisserij is aanzienlijk minder geïnvesteerd. De vorig jaar uitgesproken verwachting, dat de nieuwbouw in de kottervisserij terug zou lopen, werd bewaarheid: de nieuwbouw daalde van 25 tot 13 schepen. Daarnaast zijn er aanmerkelijk minder motoren vervangen en verlengingen uitgevoerd. In de grote zeevisserij was de investeringsactiviteit ongeveer even groot als in 1988: twee nieuwe vrieshektrawlers. In de mosselcultuur werd een topjaar beleefd met de in bedrijfstelling van zeven nieuwe kotters. In de overige sectoren lag de investeringsactiviteit op een laag niveau.

De werkgelegenheid in de kottersector daalde met 200 plaatsen, die in de mosselcultuur steeg licht. Van de grote zeevisserij zijn geen gegevens beschikbaar.

1.2 Besomming

De totale besomming van kottervisserij en mosselcultuur steeg. Hierbij moet worden opgemerkt dat de voor seizoen gecorrigeerde cijfers van de mosselcultuur een neerwaartse beweging lieten zien (zie hoofdstuk 4). Van de grote zeevisserij zijn geen gegevens beschikbaar. Ook de aanvoer en opbrengst van de kokkelvisserij is niet bekend.

Tabel 1.1 Totaaloverzicht van de vloot van de zeevisserij en de mosselcultuur (per 31 december)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989*)
Aantal vaartuigen							
- kottervisserij	595	625	610	620	611	603	573
- grote zeevisserij	28	27	22	15	13	13	13
- mosselcultuur	80	79	77	77	79	79	82
Totaal	703	731	709	712	703	695	668
Motorvermogen (1000 pk **)							
- kottervisserij	498	525	534	539	580	598	574
- grote zeevisserij	74	82	75	66	59	68	76
- mosselcultuur	26	26	26	27	29	31	34
Totaal	698	633	635	632	668	697	684
Leeftijd							
- 0-10 jaar	271	256	235	230	249	272	279
- 11-20 jaar	178	189	196	192	176	146	113
- meer dan 20 jaar	254	286	278	290	278	277	276
Totaal	703	731	709	712	703	695	668
Aantal opvarenden							
- kottervisserij	2747	2919	2981	2961	3026	2848	2643
- grote zeevisserij	567	586	499	397	349	382	.
- mosselcultuur	239	238	233	235	241	241	248
Totaal	3553	3743	3713	3593	3616	3471	.

*) Voorlopige cijfers; **) 1 pk = 0,736 kw.

Bron: Directie van de Visserijen; Scheepvaart-Inspectie; Productieschap voor Vis en Visproducten; LEI.

Tabel 1.2 *Overzicht van de investeringen in de zee- en kustvisserij a)*

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Kottervisserij							
in miljoen gulden b)	146	140	87	90	172	128	63
Aantal nieuwe schepen	30	31	23	19	25	25	13
Aantal andere schepen c)	3	3	2	-	-	1	2
Aantal verlengingen e.d.	7	7	3	11	18	5	3
Aantal motoren	37	38	27	23	19	21	9
Grote zeevisserij							
in miljoen gulden b)	57	79	34	59	4	80	95
Aantal nieuwe schepen	2	3	1	2	-	2	2
Aantal verlengingen e.d.	2	-	1	-	1	-	-
Aantal motoren	1	-	-	-	-	-	-
Mosselcultuur							
in miljoen gulden b)	15	5	1	4	12	16	23
Aantal nieuwe schepen	5	1	-	2	3	5	7
Aantal andere schepen c)	2	1	1	-	-	-	3
Aantal verlengingen e.d.	2	3	2	1	5	4	1
Aantal motoren	4	7	2	3	10	4	5
Overige sectoren d)							
in miljoen gulden b)	4	4	3	5	14	23	2
Aantal nieuwe schepen	4	1	1	3	4	8	-
Aantal andere schepen	2	1	-	2	1	1	7
Aantal verlengingen e.d.	-	1	-	-	3	2	3
Aantal motoren	1	-	2	-	3	2	3
Totale vloot							
in miljoen gulden b)	222	228	125	158	202	247	183
Aantal nieuwe schepen	41	36	25	26	32	40	22
Aantal andere schepen c)	7	5	3	2	1	2	12
Aantal verlengingen e.d.	11	11	6	12	27	11	7
Aantal motoren	43	45	31	26	32	27	17

a) Bruto-investeringen, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen. Peildatum: tijdstip van het in de vaart brengen; b) Bruto, zonder aftrek WIR-premie; c) Tweedehands schepen uit het buitenland of uit andere bedrijfstakken; d) Oestercultuur, kokkelvisserij en overige kustvisserij.

**Tabel 1.3 Opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij
(x miljoen gulden) a)**

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Kottervisserij	635	693	794	762	744	649	655
Grote zeevisserij	181	203	215	171	161	139	.
Totaal zeevisserij	816	896	1009	933	905	788	.
Mosselcultuur b)	40	29	49	68	69	77	88
Oestercultuur	12	13	13	17	14	17	18
Diversen	1	1	1	1	1	1	1
Totaal	869	939	1072	1019	989	883	.

a) Inclusief aanvoer in buitenlandse havens; b) Exclusief de door het Mosselfonds opgenomen mosselen.

2. Bedrijfsresultaten kottervisserij

2.1 Vloot

De sinds enkele jaren optredende geleidelijke daling van het aantal kotters heeft zich in 1989 versterkt doorgezet. De vloot verminderde met dertig kotters tot 573 schepen. Nieuwbouw leidde tot een toeneming van de vloot met dertien schepen, ongeveer de helft van de nieuwbouw in 1987 en 1988. Bovendien werden twee tweedehands schepen uit het buitenland aan de vloot toegevoegd. Daartegenover stond het uit de vaart nemen - door sanering, verkoop aan het buitenland (inclusief omvlagging) of anderzins - van 45 kotters. Mede doordat ook minder motoren zijn vervangen liep het totale motorvermogen terug van 598.000 tot 574.000 pk. Het laat zich aanzien dat hiermee de eerste resultaten van het saneringsbeleid zichtbaar worden.

2.2 Resultaten van de kottersector

De totale visserij-inzet van de kottervloot is in 1989 duidelijk verminderd, niet alleen wat betreft het aantal schepen, maar ook wat betreft het aantal pk-dagen. Ook het totale aantal opvarenden is gedaald. De nominale totale besomming heeft zich echter enigszins hersteld van de daling in de twee voorafgaande jaren. In reële termen is de besomming in 1989 echter de laagste sinds een reeks van jaren.

De totale technische kosten - totale kosten zonder loonbestand - namen ook toe, onder meer door een gemiddeld hogere olieprijs. Daardoor daalde de totale arbeidsopbrengst verder, en wel van 181 tot 167 miljoen gulden. Het totale bedrag aan deelen en sociale lasten was tien miljoen gulden lager, vooral door de verrekening van hogere (brandstof)kosten. Het eindresultaat was dan ook weinig slechter dan in 1988: een netto-tekort van 41 miljoen in vergelijking met een tekort van 37 miljoen.

2.3 Resultaten per pk-groep

De gemiddelde besommingen per vaartuig vertoonden in 1989 in het algemeen weinig verschil met die in 1988. Een uitzondering daarop vormden de groepen kleinere kotters die konden profiteren van de gunstige gang van zaken in de garnalervisserij op de Noordzee, vooral in het zuiden.

De ontwikkeling van de netto-resultaten loopt praktisch parallel aan die van de besommingen. Ook in dit opzicht dus een gunstige uitzondering bij de groepen die in meerdere of mindere

Tabel 2.1 Aantal vaartuigen in de kottervisserij naar regio, leeftijd en motorvermogen (per 31 december)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
Regio							
- Noord	457	480	461	463	456	445	428
- Zuid	138	145	149	157	155	158	145
Totaal	595	625	610	620	611	603	573
Leeftijd							
0 - 10 jaar	231	219	202	198	218	235	237
11 - 20 jaar	170	179	187	187	171	143	108
meer dan 20 jaar	194	227	221	235	222	225	228
Totaal	595	625	610	620	611	603	573
Motorvermogen (pk)							
1 - 100	14	13	8	8	8	8	10
101 - 150	36	43	33	33	26	28	31
151 - 200	49	60	56	60	56	56	53
201 - 260	42	47	44	51	48	53	55
261 - 300	78	97	113	124	127	122	107
301 - 400	6	4	4	3	3	2	4
401 - 600	54	45	45	42	40	32	34
601 - 800	60	53	45	43	37	33	28
801 - 1100	53	47	40	38	34	30	19
1101 - 1300	66	66	63	54	50	42	37
1301 - 1500	56	51	51	52	52	48	42
1501 - 2000	53	59	63	62	64	64	71
2001 -	28	40	45	50	66	85	82
Totaal	595	625	610	620	611	603	573
Gemiddeld motorvermogen (pk)	837	840	875	870	950	992	1001

*) Voorlopige cijfers.

Bron: Directie van de Visserijen; Scheepvaart-Inspectie; LEI.

Tabel 2.2 Kottervisserij - enkele kengetallen (jaargemiddelde)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
Aantal schepen	581	610	617	615	615	607	588
Motorverm. (1000 pk)	474	511	530	536	560	588	586
Aantal opvarenden	2747	2919	2981	2961	3026	2848	2643
Olieverbruik (mln l)	297	324	325	323	327	348	335

*) Voorlopige cijfers.

**Tabel 2.3 Kottervisserij - bedrijfseconomische resultaten
(x miljoen gulden)**

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
Besomming a)	635	693	794	762	744	649	655
Af: techn. kosten b)	489	537	570	480	498	468	488
Arbeidsopbrengst	146	156	224	282	246	181	167
waarvan:							
- deel/soc.lasten	179	190	223	254	248	218	208
- netto-resultaat	-33	-34	1	28	-2	-37	-41
In gulden van 1989:							
Besomming a)	680	718	806	772	757	656	655
Af: techn. kosten b)	524	557	578	486	507	473	488
Arbeidsopbrengst	156	162	227	286	250	183	167
waarvan:							
- deel/soc.lasten	192	197	226	257	252	220	208
- netto-resultaat	-35	-35	1	28	-2	-37	-41

*) Voorlopige cijfers; a) Inclusief overige opbrengsten; b) Alle kosten, exclusief deel, sociale lasten, proviand, graailoon/vakantiegeld.

mate de garnalenvisserij op de Noordzee uitoefenden. Tenslotte is dezelfde tendens waarneembaar bij de ontwikkeling van de inkomens per opvarende.

Het aandeel in de inzet en in de resultaten van de kotters in de diverse pk-groepen lopen sterk uiteen (zie tabel 2.5). Zo maakte de vloot tot en met 300 pk weliswaar 45% van het aantal vaartuigen uit, maar slechts 9% van de inzet in pk-dagen. In de besomming was dit aandeel 19% en in de totale arbeidsopbrengst 30%.

De groepen grote kotters - boven 1300 pk - besloegen tezamen slechts 33% van het aantal schepen, doch ruim 70% van de inzet in pk-dagen. Daarmee werd ruim 60% van de besomming gerealiseerd, maar een veel kleiner deel van de arbeidsopbrengst, namelijk 45%.

De middengroep - 301 tot en met 1300 pk - besloeg zowel qua aantal schepen als wat betreft de inzet en de resultaten 20 tot 25% van de totale sector.

Daarmee is duidelijk gedemonstreerd dat bij de grotere kotters voor hetzelfde eindresultaat aanzienlijk meer inzet (en kosten) gemoeid zijn dan bij de kleinere. Daarbij blijkt onder de huidige omstandigheden de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende geen regelmatige samenhang met het motorvermogen te vertonen.

2.4 De rol van de takken van visserij

De inzet van de kottervloot in de verschillende takken van visserij, gemeten in pk-dagen, is in 1989 ten opzichte van 1988 in totaal gedaald en qua samenstelling in verschillende opzichten veranderd. Zo nam de totale inzet in de boomkorvisserij op platvis en de spanvisserij op rondvis af, die in de bordentrawlvisserij op rondvis bleef gelijk en die in de haringvisserij herstelde zich enigszins van de scherpe daling in 1988. In de garnalenvisserij is sinds twee jaar een stijging van de inzet merkbaar. Wellicht speelt hierbij een rol een verschuiving op grond van tekortschietende vangstrechten in de plat- en rondvisvisserij, waarbij de relatief goede resultaten van de garnalenvisserij in 1989 eveneens moeten worden betrokken.

In de groep kotters tot en met 200 pk nam de totale inzet iets toe, met name in de garnalenvisserij, die dan ook verreweg de belangrijkste tak van visserij is. Voor de kotters van 201-300 pk liep de totale inzet iets terug. Tegenover een daling van de inzet in zowel de boomkor- als de rondvisvisserij stond een toename van de garnalenvisserij.

De totale inzet van de kotters tussen 300 en 1500 pk is verder afgenomen, hetgeen merkbaar was zowel in de boomkorvisserij als in de visserij op rondvis. Met name de inzet in de boomkorvisserij is afgenomen en wel goeddeels in de groep tussen 1100 en 1500 pk.

Tabel 2.4 Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig in de kottervisserij
(x duizend gulden)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
A. Noord							
- 1-100 pk							
. bruto-besomming	110	99	112	-	-	-	-
. netto-resultaat	1	-6	-16	-	-	-	-
. loonkosten volw.opvarende	30	26	32	-	-	-	-
- 101-150 pk							
. bruto-besomming	195	196	226	249	260	219	227
. netto-resultaat	2	-6	5	24	19	2	-16
. loonkosten volw.opvarende	53	48	52	66	54	49	52
- 151-200 pk							
. bruto-besomming	307	279	311	281	359	296	284
. netto-resultaat	21	8	4	-10	32	25	17
. loonkosten volw.opvarende	62	57	61	63	73	58	53
- 201-260 pk							
. bruto-besomming	423	376	335	291	347	318	339
. netto-resultaat	10	-8	-11	-24	-2	-13	-12
. loonkosten volw.opvarende	59	54	58	58	64	60	68
- 261-300 pk							
. bruto-besomming	609	689	830	785	727	688	763
. netto-resultaat	-35	-33	6	-51	-37	2	23
. loonkosten volw.opvarende	63	67	76	78	72	73	83
- 401-600 pk							
. bruto-besomming	771	839	886	796	771	695	754
. netto-resultaat	-95	-61	-21	-41	-30	-20	7
. loonkosten volw.opvarende	63	70	70	71	68	62	68
- 601-800 pk							
. bruto-besomming	1012	1019	1056	1014	933	890	900
. netto-resultaat	-43	-57	2	10	16	-23	-56
. loonkosten volw.opvarende	67	68	76	80	67	64	67
- 801-1100 pk							
. bruto-besomming	1357	1394	1585	1301	1183	1045	1076
. netto-resultaat	-42	-45	50	-11	-30	65	48
. loonkosten volw.opvarende	70	71	84	81	81	71	72
- 1101-1300 pk							
. bruto-besomming	1773	1821	1968	2031	1908	1504	1508
. netto-resultaat	-12	-55	19	80	-25	-17	-38
. loonkosten volw.opvarende	77	78	85	107	90	86	83
- 1301-1500 pk							
. bruto-besomming	2157	2225	2426	2237	1853	1708	1776
. netto-resultaat	-89	-46	52	174	-32	-13	64
. loonkosten volw.opvarende	82	84	96	113	94	89	90
- 1501-2000 pk							
. bruto-besomming	2409	2640	2909	2707	2305	2058	2065
. netto-resultaat	-198	-176	-32	123	-22	-20	-19
. loonkosten volw.opvarende	92	95	110	123	107	99	96
- 2001- pk							
. bruto-besomming	2556	2905	3335	3176	2758	2421	2483
. netto-resultaat	-460	-308	-249	-46	-140	-358	-458
. loonkosten volw.opvarende	89	97	119	140	121	110	109

*) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.4 (vervolg) Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig in de kottersvisserij (x duizend gulden)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
B. Zuid							
- 201-260 pk							
. bruto-besomming	294	371	286	256	234	212	297
. netto-resultaat	0	18	-9	-19	-24	-23	26
. loonkosten volw.opvarende	47	60	48	42	45	43	48
- 261-300 pk							
. bruto-besomming	678	692	753	809	783	642	820
. netto-resultaat	-25	-42	-58	-32	-52	-81	3
. loonkosten volw.opvarende	70	66	65	78	75	65	80
- 401-800 pk							
. bruto-besomming	916	954	944	920	896	850	-
. netto-resultaat	-140	-90	-113	-16	-6	-12	-
. loonkosten volw.opvarende	59	56	61	65	69	60	-
- 801-1100 pk							
. bruto-besomming	1409	1386	1702	1420	1134	-	-
. netto-resultaat	29	8	172	253	159	-	-
. loonkosten volw.opvarende	72	68	77	71	55	-	-
- 1101-1300 pk							
. bruto-besomming	1794	1757	2171	1920	1827	1464	1513
. netto-resultaat	-110	-70	149	213	179	103	78
. loonkosten volw.opvarende	81	74	100	113	108	81	75
- 1301-1500 pk							
. bruto-besomming	2073	2035	2543	2348	2253	1839	1919
. netto-resultaat	-104	-202	64	202	139	-58	-63
. loonkosten volw.opvarende	87	80	118	128	122	109	109
- 1501-2000 pk							
. bruto-besomming	2728	2886	3414	3499	3002	-	-
. netto-resultaat	-157	-98	237	607	232	-	-
. loonkosten volw.opvarende	100	104	125	145	116	-	-
- 2001- pk							
. bruto-besomming	3702	3619	3944	4254	3615	2469	2258
. netto-resultaat	-247	-268	37	397	56	-486	-406
. loonkosten volw.opvarende	123	114	132	156	136	99	95

*) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.5 Procentuele verdeling van enkele kengetallen in 1989 naar pk-groepen

Pk-groep	Vaartuigen	Manjaren	Pk	Pk-dagen	Besomming	Kosten	Arbeidsopbr.
1- 200	16	7	2	2	3	3	6
201- 300	29	21	8	7	16	13	24
301- 600	6	6	3	3	4	3	6
601-1100	9	10	8	8	7	7	10
1101-1500	14	18	19	20	21	19	25
1501-	26	38	59	60	49	56	30
Totaal	100	100	100	100	100	100	100
Waarvan:							
1- 100	1,5	0,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3
101- 150	5,0	2,1	0,7	0,7	0,9	0,8	1,4
151- 200	9,3	4,2	1,6	1,4	2,2	1,6	4,0
201- 260	9,2	4,5	2,2	2,0	2,6	2,1	4,0
261- 300	19,5	16,1	5,8	5,2	13,1	10,7	20,2
301- 400	0,5	0,5	0,2	0,1	0,3	0,2	0,7
401- 600	5,6	5,4	3,0	2,8	3,5	3,0	5,0
601- 800	5,2	5,2	3,7	3,7	3,7	3,6	4,0
801-1100	4,2	4,9	4,0	4,4	3,7	3,2	5,5
1101-1300	6,7	8,7	8,3	8,2	8,6	8,1	10,3
1301-1500	7,7	9,3	11,1	11,3	11,9	11,0	14,7
1501-2000	11,5	16,6	21,3	21,5	20,0	20,5	18,2
2000-	14,2	21,7	38,1	38,6	29,2	35,1	11,8

Tabel 2.6 Inzet van de kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij
(x 100.000 pk-dagen)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
1-200 pk							
- boomkor	2	1	2	1	1	1	0
- bordentrawl	0	0	.	0	0	0	0
- rondvisspan	1	1	0
- garnalen	15	15	17	17	17	17	19
- diversen	0	1	0	.	.	.	0
- totaal	18	18	19	18	18	18	19
201-300 pk							
- boomkor	12	18	19	24	25	21	19
- bordentrawl	3	2	4	5	6	6	5
- rondvisspan	6	8	13	10	13	11	8
- haringspan	0	0	0
- garnalen	18	20	15	18	18	24	29
- diversen	2	1	4	2	1	2	2
- totaal	41	49	56	59	63	64	63
301-600 pk							
- boomkor	9	6	1	7	5	5	5
- bordentrawl	10	13	7	9	8	7	6
- rondvisspan	27	23	25	17	15	12	14
- haringspan	3	2	1	1	1	1	1
- diversen	3	1	3	2	2	2	.
- totaal	52	45	38	36	31	27	25
601-1100 pk							
- boomkor	90	81	56	43	44	35	32
- bordentrawl	28	19	17	22	9	15	11
- rondvisspan	43	39	44	24	25	32	27
- haringspan	21	20	16	14	10	1	.
- diversen	.	.	.	1	0	.	.
- totaal	182	159	133	104	88	83	70
1101-1500 pk							
- boomkor	285	261	242	216	185	192	154
- bordentrawl	1	12	7	4	9	.	5
- rondvisspan	7	6	10	5	4	4	.
- haringspan	10	5	7	15	31	10	11
- totaal	303	284	266	240	229	205	170
1501- pk							
- boomkor	258	341	383	391	424	508	515
- haringspan	1	.	5	3	6	5	8
- diversen	.	1
- totaal	259	342	388	394	430	512	523
Alle schepen							
- boomkor	656	708	703	681	684	762	724
- bordentrawl	42	46	36	41	32	28	28
- rondvisspan	84	77	93	56	56	59	49
- haringspan	35	27	29	34	48	16	20
- garnalen	33	35	32	34	35	41	47
- diversen	5	4	7	5	3	4	2
- totaal	855	897	899	851	858	910	871

. In desbetreffende groep niet waargenomen; 0 Minder dan 50.000 pk-dagen;

*) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.7 *Besomming van de kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij*
(x miljoen gulden)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
1-200 pk							
- boomkor	3	2	2	1	1	1	1
- bordentrawl	0	0	.	1	0	0	0
- rondvisspan	0	0	1
- garnalen	17	16	21	20	25	20	21
- diversen	0	0	0	.	.	.	0
- totaal	21	20	24	21	26	21	21
201-300 pk							
- boomkor	15	25	34	41	44	37	39
- bordentrawl	5	4	7	11	12	9	7
- rondvisspan	8	15	25	21	28	18	12
- haringspan	0	0	0
- garnalen	24	20	17	20	18	24	41
- diversen	5	3	7	4	3	5	5
- totaal	57	68	89	97	105	93	103
301-600 pk							
- boomkor	9	6	1	7	5	5	6
- bordentrawl	8	10	6	7	6	6	4
- rondvisspan	27	25	29	17	18	13	14
- haringspan	3	2	2	1	1	1	1
- diversen	1	1	2	1	2	2	.
- totaal	47	44	39	34	33	26	25
601-1100 pk							
- boomkor	68	66	52	40	39	28	28
- bordentrawl	11	11	11	16	7	10	7
- rondvisspan	29	27	36	17	22	22	15
- haringspan	14	13	13	12	7	1	.
- diversen	.	.	.	1	0	.	.
- totaal	121	117	111	86	75	60	49
1101-1500 pk							
- boomkor	208	198	213	193	159	138	123
- bordentrawl	1	6	4	2	4	.	3
- rondvisspan	3	3	6	2	2	2	.
- haringspan	7	4	8	13	25	8	9
- totaal	220	211	231	210	189	148	135
1501- pk							
- boomkor	169	233	298	311	313	297	318
- haringspan	0	.	2	2	3	3	4
- diversen	.	0
- totaal	169	233	301	313	316	300	322
Alle schepen							
- boomkor	473	530	599	593	561	505	513
- bordentrawl	24	31	27	37	30	25	20
- rondvisspan	67	70	97	57	69	55	41
- haringspan	25	19	25	28	36	13	14
- garnalen	41	37	38	40	43	44	62
- diversen	6	5	8	6	5	7	5
- totaal	635	693	794	762	744	649	655

. In desbetreffende groep niet waargenomen; 0 Minder dan 500.000 gulden;

*) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.8 Gemiddelde arbeidsopbrengst 1) per manjaar in de kottervisserij naar tak van visserij (x duizend gulden)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)
1-200 pk							
- boomkor	76	56	72	x	x	x	x
- bordentrawl	x	x	x	x	x	x	x
- rondvisspan	x	x	x	x	x	x	x
- garnalen	51	42	45	49	64	53	51
- totaal	53	43	47	49	64	53	51
201-300 pk							
- boomkor	42	46	58	45	48	59	85
- bordentrawl	36	79	29	75	64	46	25
- rondvisspan	38	68	67	76	81	67	60
- haringspan	x	x	x	x	x	x	x
- garnalen	57	34	36	44	39	33	77
- totaal	51	49	55	54	56	53	74
301-600 pk							
- boomkor	42	37	x	51	39	36	78
- bordentrawl	23	23	29	35	31	45	25
- rondvisspan	46	73	75	71	87	81	73
- haringspan	x	x	x	x	x	x	x
- totaal	37	50	59	55	60	57	61
601-1100 pk							
- boomkor	59	55	74	89	75	61	82
- bordentrawl	27	29	41	68	65	54	31
- rondvisspan	38	52	77	54	65	69	42
- haringspan	90	48	69	56	40	x	x
- totaal	53	50	71	71	67	63	59
1101-1500 pk							
- boomkor	63	61	89	128	114	83	94
- bordentrawl	x	14	20	x	x	x	x
- rondvisspan	x	x	43	x	x	x	x
- haringspan	82	106	175	76	36	83	52
- totaal	62	58	87	119	90	82	88
1501- pk							
- boomkor	51	59	95	140	108	60	49
- haringspan	x	x	x	x	69	86	41
- totaal	50	59	94	140	108	61	49
Alle schepen							
- boomkor	57	58	86	117	97	66	67
- bordentrawl	26	29	32	57	34	49	22
- rondvisspan	40	60	72	65	77	69	58
- haringspan	72	52	82	67	39	78	50
- garnalen	54	38	41	47	53	43	65
- diversen	58	62	121	56	58	79	79
- totaal	53	54	75	95	81	63	63

1) Arb. opbr. = netto-resultaat + deel (incl. proviand) + sociale voorzieningen + graailoon/vakantiegeld; *) Voorlopige cijfers; x geeft aan dat de tak van visserij van weinig betekenis is.

De groter geworden groep grote kotters boven 1500 pk zag ook de inzet enigszins toenemen, doch duidelijk minder dan op basis van de groei van de vloot. Deze vloot is bijna geheel gespecialiseerd op de boomkorvisserij, met daarnaast enige visserij op haring. Voor deze groep kotters heeft waarschijnlijk de "55-graden" regeling (in het tweede kwartaal boomkor alleen toegestaan ten noorden van 55° NB) remmend gewerkt op de inzet en de resultaten.

Door de uiteenlopende besommingen ten opzichte van de inzet per tak van visserij bleek de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende in enkele gevallen nogal af te wijken van die in 1988. In de boomkorvisserij bleef deze praktisch gelijk, maar in de visserij op rondvis en haring daalde hij. De gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende in de garnalenvisserij nam duidelijk toe, waardoor over de gehele lijn het gemiddelde cijfer niet veranderde.

2.5 Ontwikkeling op lange termijn

In de tabellen 2.9 en 2.10 is een overzicht gegeven van inzet en resultaat van de kottervisserij over de periode 1972-1989 en wel per driejaarlijkse periode in reële bedragen na uitschakeling van de inflatie. Uit de cijfers blijkt dat in de periode 1987/89, waarschijnlijk door de intensivering van vangstbeperkende maatregelen, de tendens tot hogere besommingen (en kosten) per schip is teruggebogen. De gemiddelde arbeidsopbrengst per schip is in 1987/89 ook teruggelopen ten opzichte van 1984/86.

De ontwikkeling naar geringere besommingen en kosten per pk heeft zich in 1987/89 versterkt voortgezet. De gemiddelde arbeidsopbrengst per pk is in die periode op het laagste niveau gekomen.

Gemiddeld per opvarende kwam aan de steeds stijgende besommingen ook een einde. Ook de technische kosten namen af. De resulterende arbeidsopbrengst per opvarende gaf een wisselend beeld te zien over de periode 1972-1989, waarbij in 1987/89 een niveau werd bereikt dat rond 10% beneden dat van 1984/86 lag.

Het totale beeld duidt op het bereiken van een totale vlootcapaciteit die steeds verder boven de vangstmogelijkheden is gaan uitstijgen. Te zamen met het geconstateerde totale netto-tekort van ruim 40 miljoen leidt dit tot de wenselijkheid van een zekere sanering.

Tabel 2.9 Kottervisserij - enkele kengetallen voor de periode 1972-1989

	Gemiddeld over de jaren:					
	1972/ 1974	1975/ 1977	1978/ 1980	1981/ 1983	1984/ 1986	1987/ 1989
Aantal kotters	608	542	506	567	612	604
Motorvermogen (1000 pk)	293	344	339	440	527	578
Aantal opvarenden	2693	2312	2198	2559	2959	2839

Tabel 2.10 Ontwikkeling van de bedrijfsresultaten van de kottersector in de periode 1972-1989 (gulden van 1989)

	Gemiddeld over de jaren:					
	1972/ 1974	1975/ 1977	1978/ 1980	1981/ 1983	1984/ 1986	1987/ 1989
Totaal						
(min. gulden)						
Besomming	538	492	540	640	765	689
Af: technische kosten	326	344	336	486	540	489
Arbeidsopbrengst	211	147	204	154	225	200
Gemiddeld per schip						
(1000 gulden)						
Besomming	885	907	1068	1129	1251	1142
Af: technische kosten	537	635	665	858	883	811
Arbeidsopbrengst	348	272	403	271	368	331
Gemiddeld per pk						
(gulden)						
Besomming	1838	1431	1594	1454	1453	1192
Af: technische kosten	1115	1002	992	1104	1026	847
Arbeidsopbrengst	722	429	602	349	427	346
Gemiddeld per opvarende						
(1000 gulden)						
Besomming	200	213	246	250	259	243
Af: technische kosten	121	149	153	190	183	172
Arbeidsopbrengst	79	64	93	60	76	70

Tabel 2.11 Overzicht van kengetallen per mensjaar in de kottervisserij over 1970-1989 (x duizend gulden van 1989)

Jaar	Mens jaren	Pk	Besom- ming	Afschr. rente	Over. kosten	Arb. opbr.	Waarvan:	
							deel/ soc.last.	netto- result.
1970	2732	83	165	34	56	75	68	7
1971	2597	90	185	36	65	84	73	11
1972	2635	95	193	33	65	96	78	18
1973	2706	106	213	40	79	94	83	11
1974	2747	124	193	54	92	47	67	-20
1975	2541	143	201	53	93	55	69	-14
1976	2294	149	215	51	101	63	72	-10
1977	2101	155	224	46	102	75	75	0
1978	2130	153	241	39	97	105	85	20
1979	2176	152	257	41	114	102	85	16
1980	2287	157	240	39	128	73	74	-1
1981	2422	168	252	42	137	73	75	-2
1982	2507	176	251	49	151	51	69	-18
1983	2747	173	248	49	141	57	70	-13
1984	2919	176	246	47	143	56	68	-12
1985	2997	177	269	47	146	76	75	0
1986	2961	181	261	55	110	96	87	10
1987	3026	185	250	60	107	83	83	-1
1988	2848	206	230	60	106	64	77	-13
1989 *)	2643	222	248	70	115	63	79	-16

*) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.12 *Procentueel aandeel van de verschillende pk-groepen in het totaal aantal kotters en in het motorvermogen*

Ek-groepen	1974	1977	1980	1983	1986	1989
Aantal in totaal aantal kotters						
1 - 200	18	21	19	17	16	16
201 - 300	14	15	16	20	28	28
301 - 600	28	17	15	10	7	7
601 - 1100	26	26	24	19	13	8
1101 - 1500	13	18	21	21	17	14
1501 - 2000	1	3	5	9	10	12
2001 -	0	0	0	5	8	14
Totaal	100	100	100	100	100	100
Aantal in totaal motorvermogen						
1 - 200	4	5	4	3	3	3
201 - 300	6	6	6	7	9	8
301 - 600	22	13	10	6	4	3
601 - 1100	35	34	28	19	13	7
1101 - 1500	29	35	38	33	26	19
1501 - 2000	4	8	13	19	21	23
2001 -	0	0	1	13	24	38
Totaal	100	100	100	100	100	100

3. Financiële positie kottervisserij

3.1 Aantal bedrijven

Het aantal bedrijven is geringer dan het aantal kotters omdat een niet onbelangrijk aantal bedrijven meer schepen exploiteert. Het belang van deze "meerschipsbedrijven" komt duidelijk naar voren wanneer het motorvermogen als maatstaf wordt genomen. Meer dan de helft van het totale motorvermogen van de kottervloot is in exploitatie bij deze groep bedrijven, die eind 1989 slechts veertien procent van het totaal aantal bedrijven uitmaakte.

Het totaal aantal bedrijven is in 1989 verminderd. Deze daling deed zich voor in alle onderscheiden groepen (tabel 3.1).

Tabel 3.1 Het aantal bedrijven in de kottervisserij

	1985	1986	1987	1988	1989
Aantal bedrijven per ultimo *)	531	534	515	500	477
Waarvan:					
- met meer schepen	62	66	68	67	66
- met 1 schip t/m 300 pk	245	266	251	248	240
- met 1 schip 301 t/m 1100 pk	97	88	87	75	69
- met 1 schip boven 1100 pk	119	110	105	106	98

*) Er zijn per ultimo veelal enkele bedrijven zonder schip (in aanbouw e.d.); daarom is het totaal van de uitsplitsing niet gelijk aan het totaal aantal bedrijven.

3.2 Financiering

Het totaal van de investeringen in nieuwe schepen en motoren lag in 1989 fors lager dan in 1988 (tabel 3.2). Er kwamen in 1989 dertien nieuwe schepen in de vaart. In de jaren 1987 en 1988 was er sprake van een jaarlijkse nieuwbouw van 25 schepen, derhalve een teruggang in 1989 van 50%.

Van deze dertien schepen was er slechts één schip met een motor van meer dan 2000 pk, zeven schepen werden uitgerust met een motor van precies 2000 pk, terwijl vijf schepen een motor van 300 pk of minder hadden. Het gemiddeld motorvermogen van de nieuwe kotters bedroeg in 1989 ruim 1400 pk, in 1988 was dit nog 1700 pk.

Door de sterke daling van de investeringen daalde ook het totaal vreemd vermogen op lange termijn. De hoogte van dit vreemd vermogen is ook nog beïnvloed door het aankopen van vangstrecht-

ten, waarmee in de afgelopen jaren naar schatting jaarlijks 50 à 70 miljoen gulden was gemeoid.

Tabel 3.2 *Overzicht van investeringen en vreemd vermogen in de kottervisserij*

	1985	1986	1987	1988	1989 *)
Invest. in mln. gld. **)	87	90	172	128	63
Totaal vreemd verm. op lange termijn per ult. in mln. gld.	473	441	538	559	534
Gemiddeld vreemd vermogen op lange termijn per bedrijf in duizend gulden	890	827	1045	1117	1119

*) Voorlopige cijfers; **) Bruto-investeringen, zonder aftrek van WIR-premie, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen; peildatum: jaar van in de vaart brengen.

3.3 Liquiditeitsontwikkeling per pk-groep

Bezien per pk-groep is de liquiditeitsontwikkeling bij alle vier grootte-categorieën verbeterd ten opzichte van 1988. Bij bedrijven met een schip tussen de 301-1100 pk verbeterde, vooral door de lagere aflossing, de netto-kasstroom sterk van een tekort

Tabel 3.3 *Gemiddeld vreemd vermogen en netto kasstroom per bedrijf in 1989 (x duizend gulden) **

	Bedr. met een schip			Bedrijven met meer schepen
	t/m 300 pk	301-1100 pk	meer dan 1100 pk	
Vreemd vermogen op lange termijn per 1-1-1989	269	355	1410	4705
Bruto-kasstroom in 1989	97	132	431	992
- aflossing **)	48	117	261	572
- rente **)	21	29	107	364
Netto-kasstroom in 1989	28	-14	63	56

*) Voorlopige cijfers; **) Ramingen op basis van een looptijd van het vreemd vermogen van tien jaar (nieuw schip) of acht jaar (tweedehands gekocht schip). Rentepercentage (gemiddelde rente voor sloopshypotheke) 8,5%.

van 94.000 gulden in 1988 tot een tekort van 14.000 in 1989. Bij de bedrijven met één schip van meer dan 1100 pk en bij de meer-schipsbedrijven werd de stijging van de bruto-kasstroom meer dan teniet gedaan door de forse stijging van de financieringslasten, mede veroorzaakt door de aankoop van platviscontingenten. Per saldo verminderde daardoor de netto-kasstroom bij deze bedrijven.

3.4 Netto-kasstroom van de sector als geheel

In tabel 3.4 is toegerekend naar de netto-kasstroom van de sector als geheel. Daarvoor is de bruto-kasstroom verminderd met (normatieve) aflossingen en betaalde rente. Hoewel er in bedrijfseconomisch opzicht sprake was van een aanzienlijk verliesgevende exploitatie was er op kasbasis toch nog een positief saldo voor de sector als geheel. Dat kwam vooral doordat de aflossingen op de kredieten belangrijk lager waren dan de berekende afschrijvingen (verschil 35 miljoen gulden). Voorts was ook de betaalde rente lager dan de berekende rente over het totale vermogen (verschil 19 miljoen gulden).

Tabel 3.4 Netto-resultaat, bruto- en netto-kasstroom voor de kottervisserij als geheel (x miljoen gulden)

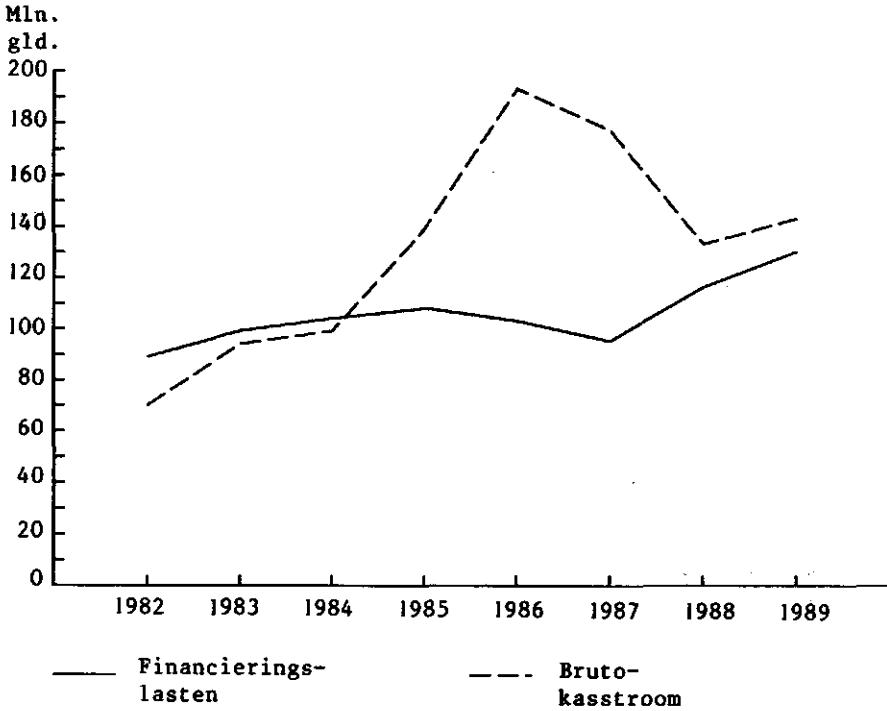
	1985	1986	1987	1988	1989 *)
Netto-resultaat	1	28	-2	-37	-41
+ afschrijving	92	111	119	117	122
+ berekende rente tot. vermogen	46	54	60	53	62
= bruto-kasstroom	139	193	177	133	143
- aflossingen **)	72	69	65	78	87
- betaalde rente **)	36	34	30	38	43
= netto-kasstroom uit	31	90	82	17	13

*) Voorlopige cijfers; **) Zie noot bij tabel 3.3. Rentepercentage in de betreffende jaren respectievelijk 10,1 - 8,5 - 8,25 - 8,1 en 8,5.

Voor een gemiddeld kottarbedrijf kwam de kasstroom, na betaling van aflossing en rente, uit op ruim 27.000 gulden. Dit betekent dat bij een aantal bedrijven de kasstroom in 1989 niet geheel toereikend was om aan de financieringsverplichtingen te voldoen.

De op- en neergang van de netto-kasstroom is nog eens in beeld gebracht in figuur 3.1. Duidelijk komt hierin naar voren dat de marge tussen kasstroom en financieringslasten voor de

totale sector in de afgelopen twee jaar smaller is geworden. De situatie is echter nog niet zo slecht als in het begin van de tachtiger jaren.

Figuur 3.1 *Bruto-kasstroom en financieringslasten*

4. Bedrijfsresultaten mosselcultuur

4.1 Aantal bedrijven en vloot

Het aantal mosselbedrijven is in het afgelopen jaar met één toegenomen (tabel 4.1). De in het verleden geconstateerde daling van het aantal bedrijven is daarmee sinds een tweetal jaren tot staan gekomen, ongetwijfeld mede onder invloed van de relatief bevredigende resultaten, ook van de kleine bedrijven.

Tabel 4.1 Aantal bedrijven in de mosselcultuur naar grootte en regio (per 31 december)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989 *)

Grootteklasse **)							
- kleinste	3	2	4	2	5	4	7
- kleine	9	8	7	10	8	8	6
- middelgrote	25	27	25	27	30	25	25
- grote	29	23	21	18	17	23	23
- grootste	10	14	15	15	14	14	14
	---	---	---	---	---	---	---
Totaal	76	74	72	72	74	74	75

Regio							
- Zeeland	72	70	68	68	70	70	71
- Noord-Nederland	4	4	4	4	4	4	4
	---	---	---	---	---	---	---
Totaal	76	74	72	72	74	74	75

*) Voorlopige cijfers; **) Ingedeeld volgens het aandeel in de totale productiecapaciteit; grenzen respectievelijk 0,5-0,8-1,3 en 1,8% van die productiecapaciteit.

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten; LEI.

Deze gunstige resultaten hebben eveneens bijgedragen aan een aanzienlijke toeneming van de investeringen. Het totale bedrag aan (bruto)-investeringen in nieuwe schepen, vergroting van bestaande schepen en nieuwe motoren bereikte een bedrag van 23 miljoen gulden, een nieuw hoogtepunt. Zeven schepen verdwenen uit de vloot, waartegenover zeven nieuwe schepen en drie tweedehands vaartuigen aan de vloot werden toegevoegd. Per saldo is de vloot dus met drie schepen vergroot. Daarnaast is een aantal motoren vervangen, waardoor het gemiddelde motorvermogen toenam van 390 pk in 1988 tot 419 in 1989. Het totale motorvermogen van de mosselvloot nam daarmee met elf procent toe (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Aantal schepen in de mosselcultuur naar regio, leeftijd en motorvermogen

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Regio							
- Zeeland	76	75	73	73	75	75	78
- Noord-Nederland	4	4	4	4	4	4	4
Totaal	80	79	77	77	79	79	82
Leeftijd							
- 0-10 jaar	17	17	17	18	19	24	29
- 11-20 jaar	3	3	3	4	4	3	5
- meer dan 20 jaar	60	59	57	55	56	52	48
Totaal	80	79	77	77	79	79	82
Motorvermogen							
- 1-200 pk	6	6	6	6	4	3	5
- 201-300 pk	24	17	16	15	12	11	7
- 301-450 pk	40	45	44	43	47	43	40
- 451 pk en meer	10	11	11	13	16	22	30
Totaal	80	79	77	77	79	79	82
Totaal motorvermogen (x 1000 pk)	26,0	26,0	25,9	27,0	28,8	30,9	34,4
Gemiddeld motorvermogen per schip (pk)	325	330	336	350	364	390	419

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten; Directie van de Visserijen; LEI.

De vlootomvang is vermoedelijk daarmee niet meer de factor die de produktiecapaciteit beperkt, behalve wellicht in uitzonderingsgevallen. Het bestand aan beschikbare percelen is momenteel de beperkende factor.

4.2 Aanvoer en opbrengst

De aanvoer van mosselen overschreed in het afgelopen seizoen voor het eerst sinds 4 jaar weer de grens van 100 miljoen kg (tabel 4.3). De toeneming was vrijwel geheel toe te schrijven aan een grotere produktie in de Waddenzee; in Zeeland handhaafde de aanvoer zich op een vrij laag niveau.

Een hogere aanvoer in Nederland leidt niet zonder meer tot lagere aanvoerprijzen. De toegenomen produktie in het Duitse en

Deense Waddengebied beïnvloeden de opbrengstmogelijkheden evenzeer. In het seizoen 1989/90 was de hogere aanvoer in Nederland echter mede oorzaak van een prijsdaling met 45 procent. Daardoor daalde de totale aanvoerwaarde met zes miljoen gulden tot 70 miljoen.

Kennelijk had de markt in 1989/90 onvoldoende mogelijkheden om het flink grotere aanbod goed te verwerken. Dit hangt ongetwijfeld samen met de lage aanvoer van de afgelopen drie seizoenen, waar de marktomvang op was ingespeeld. Voor het eerst sinds het seizoen 1984/85 werden dan ook weer mosselen door het Mossel-fonds opgenomen.

Tabel 4.3 Overzicht van aanvoer en opbrengst van consumptie-mosselen *)

	83/84	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90
Aanvoer (mln. kg)							
- uit Zeeland	31	38	33	26	30	27	28
- uit de Waddenzee	67	26	73	38	57	37	79
Totaal	98	64	106	64	87	64	107
Opbrengst (mln. gld.)							
- uit Zeeland	10	16	14	20	17	28	12
- uit de Waddenzee	29	17	40	45	52	48	58
Totaal	39	33	54	65	69	76	70
Gem. prijs (gld./100 kg)							
- uit Zeeland	31	41	43	77	57	101	44
- uit de Waddenzee	44	65	54	118	92	131	73
Totaal	40	50	51	100	80	118	65

*) Hierin zijn niet begrepen de door het Mossel-fonds opgenomen aanvoeren, die in de seizoenen 83/84, 84/85 en 89/90 respectievelijk 11, 2 en 2 miljoen kg bedroegen.

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten.

4.3 Bedrijfseconomisch resultaat mosselsector

Naast de met rond de zes miljoen gedaalde bruto-opbrengst bleken de technische kosten - kosten zonder loonbestanddelen - sterk te stijgen. Door het hoge investeringsniveau (mede onder invloed van nieuwe technische ontwikkelingen en fiscale regelgeving) stegen de afschrijvings- en rentekosten aanzienlijk. Ook de kosten voor de huur van percelen en de onderhoudskosten van de

schepen namen toe. De totale arbeidsopbrengst van de sector daalde per saldo met circa een derde. Mede als gevolg van een hogere loonsom was tenslotte het totale netto-overschot 50 procent lager (tabel 4.4).

De geringere totale arbeidsopbrengst en een enigszins gestegen aantal opvarenden leidden tot een aanzienlijk lagere gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende.

Tabel 4.4 Mosselcultuur - bedrijfseconomische resultaten
(x miljoen gulden)

	83/84	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90
			a)	a)	a)	a)	b)
Besomming c)	40,6	34,2	55,0	65,5	69,9	76,5	70,7
Af: techn. kosten d)	24,4	20,6	26,3	24,4	25,9	27,2	37,5
Arbeidsopbrengst	16,2	13,6	28,7	41,1	44,0	49,3	33,2
Waarvan:							
- loon/soc. lasten	11,6	12,1	12,1	12,5	13,2	13,7	14,6
- netto-resultaat	4,6	1,5	16,6	28,6	30,8	35,6	18,6
In guldens van 1989							
Besomming c)	43,5	35,5	55,8	66,3	71,1	77,3	70,7
Af: techn. kosten d)	26,1	21,4	26,7	24,7	26,4	27,5	37,5
Arbeidsopbrengst	17,4	14,1	29,1	41,6	44,8	49,8	33,2
Waarvan:							
- loon/soc. lasten	12,4	12,5	12,3	12,7	13,4	13,8	14,6
- netto-resultaat	4,9	1,6	16,8	29,0	31,3	36,0	18,6

a) Voorlopige cijfers; b) Raming; c) Inclusief overige opbrengsten; d) Alle kosten, exclusief loon en sociale lasten.

4.4 Bedrijfsresultaten per grootteklasse

In het seizoen 1989/90 daalde het gemiddelde netto-resultaat van de mosselkwekerijen. Tussen de verschillende grootteklassen liep de ontwikkeling echter sterk uiteen. De kleinere bedrijven hadden een duidelijk beter resultaat, terwijl in de grotere bedrijven het netto-resultaat terugliep. Dit is vooral het gevolg geweest van de uiteenlopende ontwikkeling van de mosselopbrengst. In het afgelopen seizoen was dan ook de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende op de kleinere bedrijven hoger dan op de middelgrote en grote bedrijven. Alleen op de grootste bedrijven overtrof het cijfer dat van de kleinere bedrijven.

Ook dit seizoen kwam binnen de grootteklassen een zeer grote spreiding in de resultaten voor. Zowel in de groepen kleine, mid-

Tabel 4.5 Gemiddelde resultaten per bedrijf in de mosselcultuur
(x duizend gulden)

	83/84	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90
			a)	a)	a)	a)	b)

Kleine bedrijven c)							
- bruto-opbrengst	198	97	293	346	542	378	634
- netto-resultaat	-108	-203	10	22	192	18	120
- loonk. per opvarende	49	51	52	53	55	57	59
- arb.opbr. per opvar.	0	-36	56	62	135	64	107
Middelgrote bedr. c)							
- bruto-opbrengst	454	351	611	758	637	900	706
- netto-resultaat	68	-63	144	300	156	359	107
- loonk. per opvarende	49	51	52	53	55	57	59
- arb.opbr. per opvar.	70	31	100	148	105	170	93
Grote bedrijven c)							
- bruto-opbrengst	661	558	740	1107	1171	1278	992
- netto-resultaat	68	50	194	552	499	639	124
- loonk. per opvarende	49	51	52	53	55	57	59
- arb.opbr. per opvar.	71	66	111	213	182	225	91
Grootste bedrijven c)							
- bruto-opbrengst	1125	1160	1264	1685	1847	2049	1921
- netto-resultaat	236	438	519	826	1119	1162	934
- loonk. per opvarende	49	51	52	53	55	57	59
- arb.opbr. per opvar.	116	176	200	260	384	389	326

a) Voorlopige cijfers; b) Raming; c) Zie noot **) bij tabel 4.1 (wegens het geringe aantal beschikbare gegevens zijn de twee groepen kleinste bedrijven samengevoegd).

delgrote en grote bedrijven kwamen bedrijven voor met een negatief netto-resultaat en soms zelfs met een negatieve arbeidsopbrengst.

De olieprijs steeg in het afgelopen seizoen, in tegenstelling tot de ontwikkeling in de voorgaande drie seizoenen. Door een vrij gering aandeel van de oliekosten in de resultatenrekening had een en ander weinig invloed op het eindresultaat.

De in de kosten inbegrepen loonkosten zijn geraamd op basis van loonbetalingen in een aantal bedrijven. Er stonden niet voldoende gegevens ter beschikking om daarbij verschillen tussen de verschillende grootteklassen aan te brengen. Voor alle opvarenden, zowel eigenaren als niet-eigenaren, is dan ook hetzelfde bedrag ingecalculeerd. Zoals gebruikelijk in LEI-calculaties is daarin geen vergoeding voor leiding en toezicht begrepen.

Een berekening van de inkomenspositie van de opvarenden - nog steeds voor het merendeel ondernemers en hun familieleden - onder voorbijgaan van de arbitrair vast te stellen loonkosten is mogelijk in de vorm van de gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar. Deze arbeidsopbrengst wordt berekend door van de bruto-opbrengst alle kosten, behalve loon en sociale lasten, af te trekken. Het saldo bestaat dus uit de som van loonbestanddelen en netto-resultaat en is berekend per opvarende (zie tabel 4.5).

In het afgelopen seizoen zijn de verschillen in gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende per grootteklasse wederom afgenomen. Voor de sector als geheel levert een voorlopige raming een gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar op van 134.000 gulden tegen 204.000 in het voorgaande seizoen.